

ХАНТЫ ЯСАҢ

Основана
1 ноября 1957 года

26.02.2026
№4 (3688)

Касум вошн вўлең ёх кәссәт

8-9 >>

Нух питум хә Станислав Пиналей вўлы давәлтты ёх күтн. Н. Рагимова верум хур

Ханты яснев
лыдәңа
хәщты пәта

>> 5

Шуши мир
йис
хәншет

>> 11

Шуши мирәт
нымәлн
кәссәт

>> 15

Рәт ясаңнан путәр хәншсәт

Кашаң ол тәнлуп тылаңн 21-мит хәтлән мўвтел шуши мирәт рәт ясаңт хәтл постәлы. Щит пәта иса Россия мўвев луваттын шуши мирәт рәт ясаңн диктант хәншләт. Тәм пўш 18-мит хәтлән «Торум Маа» немпи пурмәсәт шавиты хотн хәнты па вухаль мир рәт ясаңнан диктант хәншты пәта әктәщсәт. Тәм вер мўвтел мир рәт ясаңт постәты хәтл вўраңн ләщәтәйлды.

Па мосл лупты, ху-ты кашаң тәл диктант хәншты пәта арсыр писателят хәншум киникайт эвәлт путәр шәпәт вўлдыт. 2026-мит олн диктант хәншты вер кәт вулаң неңәна постәсы, щит вухаль мир моньсәт хәншум ими Анна Митрофановна Конькова 110 ола йиты пәта па хәнты мирев учёной не Евдокия Андреевна Нёмысова 90 тәда йиты пәта. Па тәм пўш Ас-угорской институтн рәпитты хуятәт А.М. Конькова хәншум «И лун медлительных поток» киника эвәлт путәр шәп вўсәт па кәт ясаңна тулмащтәсәт.

▲ Путәр хәншты пурайн. Н. Вах верум хур

«Торум Маа» хот йитәтн хәнты па вухаль хуятәт әктәщсәт. Хәнты ясаңн путәр шәп музейн рәпит-

ты не Раиса Германовна Решетникова лўңтәс, вухаль ясаңн – Татьяна Сергеевна Мерова. Мосл

лупты, хути тәм ол хәнты ясаңн диктант хәншты пәта 16 хуят юхтыләс, вухаль ясаңн нивл хуят хәншсәт. Путәр хәншты юхтум хуятәт пәта щит вулаң па әмәщ вера вәл. Лыв кашаң тәл рәт ясаңн диктант хәншты яңхийлләт. Ёмвошн щимәщ хәншты тәхет арсыр хотәтн верәнтлдыйт, щит Ас-угорской институтн, «Мўв-Авәт па Хәннехә» па «Торум Маа» музейнән хуши па па вошаң тәхетн.

Путәр хәншәс:
Надежда Вах

Нина Лыскова киникайдал, Ас-угорской институтн вәлдәт

2014-мит ол вўш эвәлт Ас-угорской научной институтн киникайт лўңәтты хотн музей тывәс. Тәта шуши вәтаң мир киникайт, пурмәсәт вантты рәхл. Тәм ванән тәм музея хәнты-вухаль мирән вән учёной ими Нина Алексеевна Лысковайн хәншум киникайт, арсыр непекәт па пурмәсәт мәсыт.

▲ Е.С. Капитанова па Л.В. Лысков

Нина Алексеевна Лыскова – вәтаң хәнты, вухаль ясаңн, уральской ясаңт дерамтум учёной ими, А.И. Герцен немпи Российской государственной педагогической университет (Санкт-Петербург вошн) почётной профессор, филологической наукайт доктор ими, ар научной непекәт хәншум хуят.

Н.А. Лыскова ипўляң хәнты па вухаль ясаңн тәса вәйтәс, вантә, ащел – хәнты икия, әңкел – вухаль имия вәсәңн, щирн лўв юдн

айтелн кәт ясаң хәләнтәс. Вәлупсәл хўват ипўляң кәт ясаң дерамтман вән унтас тәс. 2024-мит олн лўв әнтәма йис.

Тәм музейн Н.А. Лыскова непекәл, диссертациянән, хәншум научной киникайт, ишәкты непекәт па па утәт шиваләты рәхл. Щи непекәт Лев пухәдн института тәсыт.

Елена Капитанова
хәншум айкел
хәнты ясаңа тулмащтәс:
Людмила Гурьева

Тата мосванан округев кэщайт юхи хэщум дапэт мэр мирхот версэт, хута ар пелак арсыр законат олаңан путартсат. Ши киньща Югра мўев вэн кэща ёхлўв и нумса па и вера юхатсат па ши унтасн шуши мират пата поступсы вўсат, мата ут хўватн хантэт, вухалят па юрнат ямсыева вэлты-холты ин тамхатл вўш эвалт па иса 2036-мит олат вэнты питлат.

Югра мўвн шуши мират пата йилуп поступсы вўсы

Шимаш йилпа верум закон Россия хон пелак мўев государства политика ширн версы. Иши хурасуп поступсэт арсыр увас мират пата тата мосванан ищиты ямсыева лэщатсыйт. Тамаш йилпа верум закон ширн Югра мўевн вэлты шуши мират иса кашаң ол мэр сыр-сыр нётупсы ширатн маты питлйт, дэлн дыв рэт ясанда, литература, культура

верат, вўлы давалты па вой-хўл мушатты шират ищиты елды тэса ат мансат.

» Там йилпа верум поступсы кашаң ай кертан па вэн вошн вэлты хуятатн ушаңа-сащаңа версы, арсыр оса тэхетн вэлты ханнехуятатн иши уша паватсы. Шеңкар ханнехэ там йилпа верум законэв пата округев хуца ар нумас пунас, – щиты Югра мўв внутренней политика

тахи департамент кэща хэ К. Харитонов там поступсы вўюм кўтатн нехмас.

Мосл лупты, хути тамаш йилуп поступсы унтасн округев луваттын вэлты вўлы тащан ханнехуятат немасыя дыв кўтэлн вўлең эхлэтн Губернатор хэ мойлупсы пата кэсты питлат. А.В. Филипенко немуп духаң кэсупсэт верты тахийн Ёмвошн мет апран па эран вўлы

давалты хуят нем пата араattelн 30 ханнехэ вўды тащатн яңхты ёхлўв эвалт кэсты питлат. Ши ёх Нуви саңхум, Сўматвош, Сэрханл, Когалым вош па Нижневартонской па Ёмвош районат эвалт тыв юхатлат. Ши кэсупсы тэнлуп тылащ 28-мит хаталн манты питл. Тамхатл мўн Югра мўевн араattelн иса 2020-мит олн непека нух ханшум ширн 32 щурас 14 ханнехэ шуши мират эвалт вэл.

Округ кэща хэ айкел ханты ясаңа тулмащтас:
Владимир Енов

Шуши мират Ассамблея мирхот

Тэнлуп тылащ 24-мит хатлэн Ёмвошн округ Дума лунты шуши мират Ассамблея тахи хуятат мирхот верантсат, мата ут Дума мирхот елпийн верантлы. Там пўш Ассамблея депутатат хэлантсат округевн нявремат правайт вэньелты Уполномоченной не Людмила Низамова путар, хутыса лўв 2025-мит олн рэпитас.

Лўв путартас, хутыса манум олн Сэрханл район Угут кертан вэлты семья нетас. Щата и не вевтама вэлтал пата нявремдал хулт вўсыйт па пудяң рэтлада тайты мэсыйт. Лўв ши юпийн сачн юхатсы па эвидал юхлы вўты нумас верас. Щит пата лўв Людмила Низамова непека ханшас, дэлн ши верн ат нетсы па лўв тэрум пата юридической нётупсыйн ат мэсы. Мосл лупты, хути шимаш нётупсы олаңан тэнял вэн кер тылащн Дума мирхотн поступсы вўсы. Округ Уполномоченной хуят шимаш вера вўянтты правайт ан тайл, ши пата Людмила Низамова Россия мўв Уполномоченной хуята немасыя пища хан-

шас, дэлн лўв ши вера вўянтты ат есалсы. Лўв шимаш непека мэсы. Ши юпийн дыв мосты верат лэщатты питсат, дэлн аңкия нявремдал юхлы ат мэсыйт. Ши ими ашкола интернатн рэпатайн мэсы, лўв нявремдал пата алимент вух сукхуптас, вэлты хотл эвалт йира манас, дэлн щата пушахдал ат вэсат. Лўв нявремдал пида ванкўтлы вэйтантылас па дывела нетас. Манум ол сўсн кат пўш сўт вэс па нявремдал юхлы мэсыйт. Ин дыв пособия вухн нелтыйт па вантлйт, муй ширн ши аңки нявремдал тайлалэ.

Кимит вер Русскинская кертан интернатн вэлты ай нявремат пида тывас. Щата рэпитты хуятат няв-

ремат пелы вевтама вэсат, лэматты сукхал атма пэсыйт. Хан аңкидал-ащидал Уполномоченной хуята пища ханшас, тэп ши юпийн вер туңматсы.

Округ дума депутат Е. Айпин елды Нижнесортонской кертан па Лянторвошн ханты вэлум ашкола-интернатан олаңан путартас. Щата ши вошат пўнэлн вэнт шушетн вэлты пушхат вэндыйлсат. Эхат там интернатан лап тэхарсыйн па нявремат хулыева Лямина кэрта вэндыйлты тэсыйт. Олнэлн Лямина кертан кат ашкола вэс, щит шуши мир нявремат пата санаторной ашкола па кертан нявремат пата ашкола. Щалта ши ашколайнән яха кэрратсыйнән па нявремат и

тахийн вэндыйлты питсат. Тэп Нижнесортонской па Лянтор вош пўнэлн вэнт шушетн вэлты аңкета-ащета нявремдал Лямина кэрта шеңк хўв тэтылты. Дыв даңхалат, дэлн ши ашкола-интернатан йилпа ат пўншыйнән па пушахдал щата ат вэндыйлсат. Еремей Данилович лупас, хути округевн «Юхи ванащак» вер лэщатман вэл па нявремат верат вэньелты па шуши мират правайт вантты Уполномоченной хуятан там мосты вера ат нетсаңан, мосаң мулты щит эвалт тывл.

Елды Ассамблея мирхотн депутатат социальной развития департамент кэща даңкар не Ю. Никитина путар хэлантсат. Лўв социальной нётупсэт тэты поступсы йилпатты олаңан путартас. Щалта пенсионной па социальной страхования фонд тахи кэща не О. Галюк рэпатайл олаңан ясаң тэс.

Путар ханшас:
Надежда Ильина

Округ Дума депутатат па ма эвэлтема шальяң ясҢ китлум Мария Кузьминична Волдина рэтлада лўв антэма ювмал пата.

Мария Кузьминична – ханты поэтесса, ар ол мәр «Ханты ясҢ» газетайн ух редактор неңа вәс, оса верәт тәты хуята вәс.

Лўв «Заслуженный работник культуры РСФСР», «Югра мўвев Почётной гражданин» нем тәюм хуята вәс, рәт мирәлн шеңк сәмәңа па мосман тәйса. Рәт мўвәл, рәт ханты ясҢал, ханты вәлты пицәт сәмәңа тәйсәлдә па шуши мир щиты вәндтәс.

Лўв хәншум киникайдалн, ван путәрдалн, ардалн хәншум ям нумәсдал хўватн елды вәлты хуятәтн ям нумәсн ат нәмәлмийлда.

Округ Дума кәщә хә **Борис Хохлаков**
Ханты ясҢа тулмащтәс:
Наталья Краснопева

Ханты мирев вәтаң ими Мария Кузьминична Волдина (Вагатова) хўв пәнта шәшмәс

Тәнлуп тыләщ 15-мит хәтлән 2026-мит олн ханты мирев вәтаң хәннехә Мария Кузьминична Волдина (Вагатова) антэма йис. Лўв – ханты мир олаңмит поэтесса, моньщ моньщты имия, вәндтәты имия, редактора, айкеләт әкәттты имия, Россия мўвев культура заслуженной рәпатнека, Югра мўвев вулаң хәннехәя вәс.

Лўв ван хәтлуп ты-ләщ 28-митхәтлән 1936-мит олн Вүтвош кәрт пўңәлн Курьәх юхан хонәңән омсум вүт кәртән вүлең хоттел, әх хуца сема питәс. Касум кәртән лапәт класс етшуптумал, юпийн Ёмвошн педучилищайн вәндтыләс. Әхәт Касум кәртәң әшколайн рә-питәс па заочной щирн Ленинград вошн А.И. Герцен нәмуп пединститутн вәндтыләс.

1971-мит олн «Ленин пәнт хўват» газета кәщә хәйн Г.Д. Лазаревән лўв редакция литературной рәпатнека вўсы. Щи юпийн кәщә лаңкәр неңа питәс, 1974-мит ол вўш

эвәлт кәщәя йис. Ханты газетаевн лўв олаңмит стихдал хәншман вәсәт.

Мария Кузьминична әр унтасн 1989-мит олн вухаль ясәңән «Луима сәрипос» газета етәс. М.К. Волдина 30-кәм ол «Ханты ясҢ» па «Луима сәрипос» газетайңәлүв кәщә неңа вәс. Мўң редакцияевн ар хуят лўв пиләда рәпитсәт. Лўв иса пурайн айлат әха сәмәңа нәтәс.

Щи оләт мәр лўв ипўляң лўңтарәт хәншиләс. Щиты «Алаң Ас», «Ай нәрум хә», «Ма ариём, ариём», «Тей-тей», «Аңки сәм» па па киникайт етсәт. Лўв лўңтардал па хон пеләк ясҢата тулмащтуман вәл-

ләт. М.К. Волдина арсыр литературной премияйт тәйс.

Мария Кузьминична вәлупсәл, хўват арсыр йилуп верәт верәс – 1975-мит олн ханты арәт пида пластинка етәс, «Теремок» театр әх пида ханты моньщ хўват акәнь етхот верәс, 1986-мит олн «Ешәк Най» хоттел, әх ариты-якты ансамбль ләщәтәс па па әмәщ верәт верәс.

Лўв валупәл хўват арсыр оса рәпатайт тәс – депутата вәс, женсовет тәхи кәщәя вәлмәлн вәндтәты, мир ямәлты, культура па айкеләт әкәттты верәт вантман тәйс.

Вәлупсәл хўват ханты ясҢ, литература па ханты мир йис культура лавәлман па елды тўвман вәс.

Ар ол тәса па вешката рәпитмәлн арсыр ишәкты непекәт еша холумтәс. Щи тумпи «Орден Почёта» тәйс, Вулаң, Отчественной ләлән ләлясум әх олаңән путрәт хәншмәл пата

«Маршал Советского Союза Жуков» мевлпосн мәсы.

Ям арат ол юхды Касум кәртәң киникайт лўңәттты хот лўв немәлн пунсы.

Югра мўвев вәтаң ими хўв пәнта шәшмәс – щит вән шәк. Лўв рәт мўвәл, пата вән унтас тәс – ханты ясҢ, рәт ясәңән етты литература, газетайңән, культура лавәлман тәйс па елды тәс.

Ин лўв хәншум лўңәттты ардал, путәрдал, лўңәтман лўв олаңән веккеши нәмман тәйты пилтўв.

Мўң, «Ханты ясҢ» па «Луима сәрипос» газетайңәлүвн рәпитты хуятәт, па иса Ёмвош округ шуши мир лўв рәтлада шальяң ясҢ, китлўв.

«Ханты ясҢ» па «Луима сәрипос» газетайңәлүвн әх

Лўңатты непек ханшты вера вәндтум аңкем

Мин Мария Кузьминична Волдина пида мет олаңмит пўш Сәрханл районан вәйтантайлсумн, хән щәта вәндтәты хәрәт ләщәтсыйт. Щи юпийн ма нумәсн юхәтсыюм па нявремәт пәта вәнт хәннехәйе олаңан арәт хәншсум.

Щи арәт эвәлт әхәт «Арәң мә-дәң» непекем тывәс. Щит опрашлүв арәт, мәта угәт Сәрханл мўв нявремиет ариләт. Кашәң няв-рема юкан ар, юкан моньщ мәты мосл, дәдн йис верлүв елды ат вә-сәт. Кашәң ар, кашәң моньщ мухты дыв рәт ясәл, рәт мирел олаңан уша павәтдәт. Щиты мўң Мария Кузьминичнайн вәндтәсыюв.

Мария Кузьминична, нәң ясәен потум тови нуви алаңан ән потды, так вотн елды ән тәды. Нәң ясәен

мўңева ин шеңк мосл! Касум най имиев, нәңена ям пәнт, нуви пәнт, кен пәнт ат питл!

Лүв тәм ванән ма хущема вәлүмн тухләң вой хурасн юхтыләс. Ма лү-вәдишни эвәлтким есәлсем. Лүв нух пәрләмәс па ма елпемн тухәлалн евәлман, нюр па ям вәлүм верәс. Нух керләсум па нәмәссум, хути мәтты ван хуятем әнтәма йис, щит неш ма «лўңатты непек хәншты вера вәндтәты аңкем». Рәтләда шаляң ясәң китлүм па путәртлүм.

М.К. Волдина

Галина Лаптева хәншум путәр хәнты ясәңа тулмаштәс:
Надежда Вах

Хәнты ясәев лылаңа хәщты пәта

Мўвтел мир рәт ясәң хәтл пәта ма мўң хәнты ясәев олаңан хәншты ләңхалум. Ма әнтә ясәң дерамтты учёной не, тәп ин путәртты ләңхалум, хути мўң рәт ясәев пида нўша верәт тывсәт.

Учёнойт хўвн йилуп хәншты вер олаңан путәртләт. Ново-сибирской учёнойт йилуп алфавит версәт, щит пәта В.Н. Соловар мўңев, Ас-угорской институт ех, йилуп щирн хәншты вәндтәс.

Хәнты щирн хәншты вер Ас кўтуп хәнты ясәңан хўвн тывәс. Учёной ех ши ясәңан хәншты хошләт, вантә, катрайн Емвошәң педучилищайн муй А.И. Герцен пединститутн Ас кўтуп хәнты ясәңа вәндтәсы. 1940-мит ол вўш эвәлт П.К. Животиковн хәншум непека́т щирн айда́т ех вәндтәсыйт. Щи пурайн Ас кўтуп хәнты ясәң литературной иты вәс, щирн ши ясәңан «Ленин пәнт хўват» газета етляс, ши газетаев кәщая Ас кўтуп хәнты ики Григорий Дмитриевич Лазарев вәс. Лүв хәнты литература вер тәты одаңтәс. Щи пурайн иса арсыр киникайт Ас кўтуп хәнты ясәңан хәншман вәсәт. Арсыр учёнойт ши ясәң дерамтсәт. Немәщ учёной хә В.К. Штейниц мўң хущева юхтыләс па ай кәртәт хўват яңхман Ас кўтуп хәнты ясәң олаңан уша верәс па вән научной непека́т хәншәс. Хәнты ясәңан хәншты вер рўщ алфавит хўват ләщәтсы.

Тәм йисн Ас кўтуп хәнты ясәңан шимл хуят путәртләт, тәп лүв хулна лылаң, щирн учёной еха ши хәнты ясәң олаңан уша верты мосл па иса муй верты, дәдн лүв лылаңа ат хәщәс па ашколайтн нявремәт ши хәнты ясәң ат вәндтәсәт. Тәп йилуп хәнты алфавит верты ех лупләт, мәтты ки, тәм йилуп алфавитн хәнты ясәң ән тайты нявремәта кен вәндтәйлты па хәншты питл.

Йилуп алфавит тывум пура вўш эвәлт хәнты ясәңан путәр давәрт хәншты па лўңатты йис. Касум хәнты ясәң алфавит па хурпия йис, кириллица хуша па ясәңәт эвәлт пўквейт тывсәт. Вантә, юхи хәщум ям арат ол Ас-угорской институт ех рәт ясәңан диктант хәншты вер ләщәтләт. Вәна пелка ювум еха йилуп пўквейтн хәншум путәр шеңк давәрт лўңатты па хәншты. Дыв хўв ма́р омәсләт, и-кәт-хәлүм пўш путәр лўңәтләт, дәдн уша верты, муй олаңан путәр хәншман вәл, щит вер хән? Дыв ши йилуп алфавит верум ех пелы дывәтләт. Тәп дыв рәт ясәң шеңк сәмаңа тайләт, щирн диктант рўщ пўквейтн хәншләт.

Катрайн хәнты газетаев әмәщ лү-

ңәтты вәс, вантә, сырыя хәншты ех рўщ пўквейтн хәнты ясәңан айкеләт па путәр хәншсәт. Интәм дыв ям арат ол юхлы Евдокия Андреевна Нёмысовайн верум алфавит щирн хәншләт. Вәндәт еха щит давәрт лўңатты йис, дыв ванкўтлы мәнем иньщәсләт, муй елды мўң хәнты ясәев пида питл?

Ин хәнты хәнты ясәң хәншты вер ләщәтум вән учёной еха пәмәщипа ясәң лупты пурая юхтәс: щит В.К. Штейниц, Н.И. Терёшкин, А.Н. Баландин, Ю.Н. Русская, А.М. Сенгепов. Дыв, вантә, рўщ пўквейт хәншты вер ләщәтсәт, мўңева иши ши хәншты вера керләты мосл. Вантә, катра иты хәншты вер унтасн хәнты мирев и нумәсн вәлты питләт, дывела кеншәка «Хәнты ясәң» газетаев лўңатты питл.

Мўң лылаң хәнты ясәев па хәншты ехлүв сәмаңа тайләлүв. Ән мосл кашәң пўш йилуп алфавит па хәншты вер пәта йилуп правилаит верты. Тәм йис хәнты ясәев хәншты вер щиты верты мосл, дәдн хәннехуятәта вәндтәйлты, хәншты па лўңатты кеншәк ат вәс.

Любовь Кашлатова хәншум путәр хәнты ясәңа тулмаштәс:
Людмила Гурьева

Щимӓщ нем вӓйтантупсы тӓйс, мӓта ут вотас тылӓщ 13-мит хӓтлӓн Ёмвошн «Лылӓн союм» нявремӓт арсыр шуши мир верӓта вӓнлӓтӓты тӓхийн лӓщӓтман вӓс.

Вӓйтантупсы тӓты не Светлана Конева вӓуца верӓс:

» Вӓуца вӓлаты, мойӓ ёх! Тӓмхӓтл мӓуӓ елды «Хӓннехӓ мир вӓлупсыйн» вер тӓлӓв. Ин етнхот нем вӓтаӓ ар эвӓлтӓсӓн вӓусӓв: «Вӓлупсы – щит мӓнум па ел вӓлупсы кӓтн кӓм», щиты щи йина вӓл. Вантӓ, мӓуӓ тӓм йисн 1945-мит олн нух питум солдатлӓв нӓмман тӓйлӓлӓв па дыв эвӓлтӓла мӓвев давӓлты вӓнлӓтӓйлӓлӓв. Тӓнӓл Вулаӓ Победа вӓуш эвӓлт 80 ол па «Мӓвев давӓлты ёх» ол постӓсӓв.

Елды Ярослав Белоусов Сергей Трофимовӓн хӓншум «Родина» ар арийс.

Тӓм вӓйтантупсыя стихӓт хӓншты хӓ, СВО хуца дӓлӓсум хӓ Анатолий Брусницынпа СВО хуца пӓрум солдат хӓ Александр Решетников аӓкел Раиса Германовна Решетникова вохсыйӓн.

А. Брусницын дӓлӓсты верл, стихдал олӓнӓн путӓртӓс:

» Ма хӓвн дӓлӓ мӓнты вер олӓнӓн нӓмӓссум, вантӓ, щикем шаль, хуты щив айдат ёх мӓнлӓт. Щӓлта имеӓа йисум, нявремдам сема питсӓт, тӓп лыпийн дӓлӓ мӓнты верем олӓнӓн нӓмӓссум. Военкомат ёхн тӓп кимит пӓш вӓсыюм. Ма тӓм пура вӓнты аӓн па вӓдем, муй пӓта щив мӓнсум. Мосӓн, аӓкемн-ащемн щиты енмӓлсыюм, мосӓн, йм киникайт лӓнӓтсум – ма рӓуц па советской классической киникайт, щи тумпи хӓнты па вухаль мирӓӓлӓв йис путрӓт па моньщӓт лӓнӓтсум. Вулаӓн дӓлӓ олӓнӓн кинайт вантсум. Дӓлӓсум актӓрӓт Юрий Никулин па Анатолий Папанов шеӓк тӓса дӓлӓ олӓнӓн кинайт хуци юнтсӓт.

Ма вӓлупсемн вулаӓн дӓлӓн дӓлӓсум па щи пурайн тарма рӓпитум ёх пида путӓртсум, дыв мӓуӓ пӓтӓва вулаӓн хуятӓт.

Елды «Разбуди нас с тобою май» киника олӓнӓн иньщӓссы, Анатолий лупӓс:

» Мӓуӓ Вячеслав Кондин пида хӓвн

А.Н. Брусницын па Р.Г. Решетникова пида вӓйтантупсы. Л. Гурьева верум хур

Вӓлупсы – щит мӓнум па ел вӓлупсы кӓтн кӓм

стихӓн киника верты нумӓс версумн. Щӓлта ма СВО тӓхия мӓнсум, лӓв тӓм киникаев верты олӓнитсӓлӓ. Именн стихдам щив мӓсыйт. Щиты сборник непек тывӓс.

Дӓлӓ олӓнӓн путӓртты ки, щӓта шеӓк давӓрт, ванкӓтлы хӓтл етты пелӓка вантыйлсум – щӓта ма рӓт мӓвем, хотем, имем па нявремдам вӓлӓт.

Дӓлӓн вӓлмемн ма ташӓн культураев олӓнӓн нӓмӓссум. Ипӓш дӓлӓсты вер юпийн рӓуцӓсум па пӓрщӓн хот дыпийн Кӓлтащ Ими па Мир вантты хӓ хурӓн шивӓлӓсум, ушн юхӓтсыюм, дывӓн хӓщлум. Щи юпийн «Август отмерил денечки» стих хӓншсум.

Мосл лупты, лӓв щемьяелн нӓл опращдал дӓлӓссӓт, и хӓ – щи тӓхийн, хута ин Анатолий дӓлӓсӓс. Елды Мария Эккерт «Мать» па «Ра-на» лӓв хӓншум стихӓл лӓнӓтсӓс.

Тӓм вӓйтантупсы кимит шӓп – СВО хуца пӓрум солдат хӓ Александр Решетников аӓки Раиса Германовна Решетникова пида путӓр вӓс.

Мет сыры А.С. Решетников Аня апӓлнеӓл, Степан Кадашниковн хӓншум «Ветер войны» стих лӓнӓтсӓс.

Вӓйтантупсы кимит шӓп А.С. Решетников апӓлне Татьяна Андрейцева (Решетникова) тӓс. Лӓв лупӓс, Александр Решетников мет сыры волонтер иты не тӓс, щӓлта Ас потты тылӓщ 2023-мит олн Россия мӓв министерства оборона пида «Кашащты непек» хуца ёш пос

пунӓс. 2024-мит ол Ас нопӓтты тылӓщ 8-мит хӓтлӓн дӓлӓсты мӓнӓс па вӓшӓс, 10-мит хӓтлӓн аӓнӓма йис. Тӓп 2025-мит ол ай кер тылӓщн уша йис, хуты лӓв дӓлӓ хӓрн ухл пунсӓлӓ.

Р.Г. Решетникова Саша пухл олӓнӓн лупӓс:

» Лӓв аӓл пуха вӓс. Вӓлупсыйн хӓннехӓ пелды сӓмӓн хӓя вӓс. Ай пура вӓуш эвӓлт йм дӓхсӓт тӓйс, дыв пилӓла лухн хӓтӓтӓлӓты па футбол щирн юнтты мосман тӓйс. И пӓш ма рӓпатаём эвӓлт юхи юхӓтсум, вантлум, лӓв лухн хӓтӓтӓлӓты пӓта ма лухӓлдам кӓтна эвӓтсӓлӓ па ая версӓлӓ. Лӓв машинайт нух верты хошӓс па сӓмӓна тӓйс, щирн Сӓрханл технической колледж етшуптӓс. Щи тумпи компьютерӓт нух лӓщӓтӓс. Киникайт лӓнӓтты мосман тӓйс. Ин лӓв киникайдал тыв тӓсдам.

Мӓуӓ щемьяевн ар хуят вулаӓн дӓлӓн дӓлӓсӓт, пухем ищи олӓнӓн вӓйтӓс.

Тӓмхӓтл Р.Г. Решетникова мӓуӓева «За отвагу, мужество и доблесть» пухл мевл, пос па «Орден Мужества» аляс.

Тӓм вӓйтантупсыя юхтум мир А.С. Решетников шӓнӓт нӓмӓлман и минута мӓр мӓшьяя дӓлӓсӓт.

Юхи хӓщум артӓн Я. Белоусов Расулӓн Гамзатовӓн хӓншум «Журавли» ар арийс.

Путӓр хӓншӓс:
Людмила Гурьева

Пўпи хот: хэлмит хәтл

Югра мўвн ханты мирев йис арәң-путрәң верәт тәм ол елды киникайта па карты шўңкәта лэщәтты питдайт. Тәмхәтл мет мосты вер – щит «Пўпи хот» арәт елды тәты верәт, пўпи хот вән арәт киникая пунты верәт. Тәм вер верты пәта «Центр культурного наследия ханты имени В.С. Волдина» па Югра кәща грант культура эвәлт вух ёша павәтсәт.

Киникаев тәнлуп тылщев хулаты хәтләтн етл, щи киника немл – «Медвежьи игрища. Третий день. Первая часть».

Тәм киникая верты арәт непека хәншәс па тулмащтәс Тимофей Алексеевич Молданов. Лўв путәртты ясңәлн, хўвн нумәсн вәс пўпи хот хәлмит хәтл олаңән непек хәншты, тәп тәм ол грант вух ёша павтәс па пўпи хот арәң, верәт пәнтәл вәнта тәты вўша юхтәс, киника вәнта тәслә.

Пўпи хот юхи хәшум хәлмит хәтл арәт вера хўв арәт – щит пәта мет олаң лўв нумәс тәйс киника и том щира верты, ин па ванттыин щиты ән тывл. Кәтна ки верты, ищи кўл киника тывл – щит пәта нумәс верәс хәлум киника щира верты. Лўв нумсәлн, щиты верман, хәннехәя лўңәтты кен питл.

» *Ма яма вәдем сыры олаңн хәншум киникайт – лыв вера кўдәт, щит пәта па лўңәтты давәрт, мулты тәхия мәнтыин, пәнән ки вўты ләңхәтлән, пәнән хән вўдән. Щит пәта ма йилуп щира версем, кена щи киникайт ат йиләт, – путәртәс Тимофей Молданов.*

Йилуп пиш щәта вәл – щит непека хәншум ар па щи мултаса лылаң тўр сый хәләнтты пиш вәл. Щимәщ йилуп пишәт мўң карты шўңкәт мухты версўв.

Киникаен QR-кодәт тәйл, щит пәта лўңәтты хәннехәен пишл, вәл

» Мирхот пурайн. П. Молданов верум хур

имухты лылаң хур вантты, ариты хәен тўр сый хәләнтты, щәта хуты мултыкем ар шәпиет верман вәлты питләт. Щиты верман киника хуца лўңәтты хәннехә имухты ариты хәен тўр сыйл, хәләнтләллә.

Сыры пасыр пишәт вәсәт, пасыр аудионосителят – грампластинкайт па мулты атәлт щира, атәлт тәхетн хәншум тўр сыйт. Ин па иса утәт и тәхийн вәлты питләт, научно-популярной корпусәт хуца карты шўңкәт мухты лэщәтлүйт.

» *Мәнема – щит нюр йилуп пиш. Сыры мўң непека хәншум утәт па аудио шўңкәта хәншум утәт атәлт щира тәйсәлўв. Ин па вера ям пиш вәйтсўв – щит имухты хәләнтты пиш, имухты уша йил, муй вўрн арида, – путәртәл киника хәншум ики.*

Тәм йисн тулмащтәты ищи па щира питса, непека пунум пўпи хот арәт па щира тулмащтәсайт. Сыры Тимофей Молданов лўв сахтала рәпитәс, ин филолог Анна Гриневиц

пила рәпитл. Киника хуца арәт тулмащты па щира питдайт, рўщ ясәңа яма мәстәты щира. Ин щи щира верла, щимәщ рўщ ясәңәта тулмащтәлайт, рўщ ясңуп хәннехә лўңәтталн яма уша ат верләлә, муй олаңән щи арн арида. Тәм киникайн сыры иты кашәң хәнты ясңуп строчка немәтла, рўщ ясәңән – щит номерн мәды, строчка илпийн рўщ ясәңа тулмащтәла, мултас ясәң муй па мултас сый ки тәйл, щит дефис мухты хәншла. Щи арәт вера ар комментарий тәйты питләт, сыр-сыр грамматической па лексической давәрт верәт, па йис ясәңәт ищи атәлт щира хәншлайт. Тәмиты хәншум арәт хәнты ясңуп хәннехәйта, нявремәт муй па айлат әх вәнлдәты әха, вәнлдыйлты айлат әха, моньщ-путәр хәншты әха па иса хуятәта, мәта хәннехә каш тәйл хәнты арәт-путрәт уша верты, лўңәтты кен питл.

Щи арәт Касумн 2002-мит олн хәншман вәсәт. Щирн хулна йис щира ар ариты хәннехәйт лылаңа вәсәт. Хәлмит хәтлуп ки-

никайт эвәлт мет олаң киника хуца мет вән арәт хәншман вәлләт. Щи кўтн Касум имен миш ар па мойләты яңхты ар па арсыр пасыр вән ләңхәт вән арәт. Щи кўтн па щимәщ арәт вәлләт, мәта утәт елды енумты айлат әх пәла аридайт. Щәта пўпи хот верты пишәт яма ариман вәлләт, пўпи хот верты каш тәйты хәннехә кашәң сәхмал ара пунман вәл, муй тәхия мәнты, муй верты. Мет ушәңа хәншман вәл, муй вўрн пўпи ил вухәлтәды, муй вўрн сәхәл еңхда, муйсәр ясәңән пўпи ещәлт путәртла, муйсәр әмәң, ән рәхты верәт вәлләт.

Тәх арәт 100 мултас строка тәйләт. Лыв щи мет вәна щи киникаена верла, щәлта па кашәң вәлы ясәң муй па кашәң вәлы вер рўщ ясәңән яма тулмащтәты мосл.

Тәм киника мултаса пўпи хотәң йилуп киника верла, щәта арәң путрәт па арәт хәншман вәлты питләт, щитәт лылаң хура вуйлясыйт 2002-мит олн, щирн щи киника хәншты пәта немәсыя пўпи якты хот верәнтса.

Йилуп киника Пўпи хот – и щирн щит вән арәт непека пунты вер, па щира ки вантты – щит йилпа енумты нявремәт пәта, йилпа енумты айлат әх пәта мосты вер, щиты ясәң непекн хәтл, пўпи хот арәт елды мәнты пәнт тәйты питләт.

Путәр хәншәс:
Пётр Молданов

Касум вошн вўлең ёх 85-мит

Тэнлуп тылащ 20-мит хәтлән Нуви сәңхум район Касум вошн вўлең ёх ёмәңхәтл постәсы, шив хәлумкәм шураc хәннехә юхәтсәт. Щәта хәнтәт, вухалят, юрнәт па па хуятәт Югра, Ямал мўвнән па па вошәт эвәлт әктәщәт.

Ёмәңхәтл пўншы

Ёмәңхәтл пўншумн Россия мўвев гимн немпи ар сащәс, ши пурайн мәнум одн вўлең ёх кәсупсыйн нух питум хә Иван Попов вотвой сух нух адмәс. Нуви сәңхум район кәщә хә Сергей Маненков вўлең ёха па мойңа юхтум хуятәта ям вўща ясаң лупәс:

» Вўща вәлаты, тынәң мир! Мәнәма шеңк әмәщ па тыв юхәтты – щит Арктика мўвәта луңум хурамәң вошие. Тәмхәтл хәйт ёмәңхәтл вўраңн ма ям вўща ясәт луплум иса хәята, дәдн дәлясум па ин дәлясты хә хуятәта. Вўды дәвәлтты вер – щит Увәс мўвн вәлтты ёх пәта мет мосты вер. Вўды дәвәлтты хуятәта дыв дәвәрт рәпатаел пәта вән пәмәщипа ясаң луплум. Тәм ёмәңхәтл, тәм кәсупсы округ миревн мосман тайды.

Сергей Петрович «Сургутнефтегаз» тәхийн, округ кәщә хотн рәпитты хуятәта па округ кәщәя Руслана Кухарука вән пәмәщипа лупәс, хуты дыв иса муй версәт, дәдн вўды дәвәлтты ёха сора шәк па кеншәк нәтупсәт вўты ат вәс. «Тәлаң ёш! Тәлаң күр!», – лупәс С. Маненков. Ши юпийн лўв ар ол вўды ташн рәпитум хуятәна ишәк непекнәң кәтлуптәс, щит Алексей Канев па Николай Попов. Казымской вўды дәвәлтты вер тәты тәхи кәщәя Александр Войтеховича лўв ветсот шураc шойт вухәң ишәк непек мойләс.

Ши тумпи вўща ясәт лупсәт: округ дума депутат Леонид Михалко, недропользованиядепартамент кәщә хә Сергей Филатов, Касум вош кәщә не Алсу Назырова.

» Касум мўвн 85-мит пўш вўлең ёх кәсләт. Иса мойң хуятәт тәта мосман

Елена Тасьманова вўды әхәлн яньшдтәсыйт па шуши мир летутәтн дәпәтсыйт.

Тәйдыт. Тәмхәтл мўң уша верлўв, муйсәр каркам, әрәң шуши хуятәт, муйсәр пәсты вўләт мўң мўвевн вәлләт. Ар хәннехә тыв юхәтсәт, щирн вўлең ёх па дыв верләл миревн мосман тәйдыт. Мўң шуши мирәт культура па йис верәт тәса дәвәлдман вәллўв, – лупәс Алсу Хасимовна.

Мойң ёх пәта әмәщ верәт

Тәм ёмәңхәтл «Касум ёх» немпи йис пурмәсәт шавиман тәйты тәхийн верәнтсы. Щәта мойң хуятәта хәнтәт па сәран ёх пурмәсәт па дәмәтсүхәт ванлтәсыйт. Ши тумпи «Ма пәнтем» немпи, дәд олаңн, вўды па вәлмәт олаңн ванлтупсәт рәпитсәт. Шуши хуятәт щәта күтәдн кәссәт – әхәд шәпи навәрсәт, тынщәң тәхсәт, юх шәп тәлсәт. Мойң ёх юрн хотәта вохәнтсыйт, хута дыв епләң турн шайн

Кәсупсы олаңн

«Касум ёх» немпи музей Амня юхан хонәңн омәсл. Щирн ши хәтлән Амня юхан пеләкн вўлең ёх па нымәдн сора хәхәлтты ёх күтәдн кәссәт. Щит пелды вантты мет әмәщ вәс. Нымәдн хәхәлтты кәсупсы олаңн ма Нуви сәңхум район кәщә хотн айлат ёх па кәсты верәт тәты тәхи кәщә хә Александр Майборода пила путәртсум. Лўв лупәс, хуты тәм хәтл яң мултас команда күтәдн кәссәт, щит Полнавәт, Сорум, Сосновка, Касум па Нуви сәңхум вош эвәлт юхтум хәйт па неңәт. Ши кәсупсыйн дыв сора хәхәлләт, тўт юх ара лоңхитләт, нымәдн сора хәхәлләт, пушкан эвәлт есәлләт, дәвәрт шўңкәт нух алмийдләт.

Муйсәр кәсупсәт вўлең ёх пәта верәнтсыйт, ши

ВЕЯТН ШИ ОЛАҢН

Йис пура вўш эвәлт тәнлуп муй па ай кер тылащ пурайн хәнтәт па вухалят вўды дәвәлтты ёх ёмәңхәтл постәләт. Ши пурайн вўды дәвәлтты хуятәт тәд юпийн ийха әктәщийдләт. Ши пурайн дыв күтәдн вўды әхәлн кәсләт, әр ванлтәләт па күтәдн путәртләт, арсыр мосты айт уша павәтләт. Касум вошн ши ёмәңхәтл 1936-мит ол вўш эвәлт постәды.

В.Г. Тарлина, С.П. Маненков па С.А. Тарлина

ПҮШ КҮТЭЛН КАССАТ

олдһнн кәсупсы арталдһты хә Сергей Данилович Рандымов лупдһ:

»» Тәмхәтл хәйт вҮды әхләтн вет ширн кәсләт: вҮлэт пәсты кҮрумн хәхәлман, әхәлн наврәлтман, вҮлэт юпийн тәхты әхтыин омәсман, әхәлн дольман, вҮлэт юпийн лухн мәнман. Хәйт юпийн имет вҮды әхәлн наврәлтман күтәлн кәсты питләт. Мет сора финиша юхтум хә па нә «Бурән» тҮтәң хопн мойлдһйңән. Тәмхәтл кәсты пәта 19 хуят вохты нәпек китсәт, тәп хәлум хуят ән юхтәс, ширн 16 хуят кәсләт. Шаль, хуты кашәң ол пида шимәлшәк хәннәхә вҮды әхәлн кәсләт. Вантә, пирәщ әх рҮтыщәты мәнләт, айлат әх ән дәңхаләт вҮды таща рәпитты мәнты, алпа, ды-вела щәта тыләщ вух шимл. Ширн сыры олдәтн, хән аршәк хәннәхә кәсәс, кәсупсы вантты әмщашәк вәс.

Мосд лупты, Сергей Данилович Тәрумдор вошн сема питәс, вҮды тащн әнмәс. Әңкел-әщел вәлупсәд мәр Касум вошн совхозн 9-мит пиркатайн вҮлэт лавәлман рәпитсәңән, щит Даниил Павлович па Анастасия Кирилловна Рандымовңән.

Тәмхәтл хәйт күтн вҮлән әхләтн кәссәт – Юрий Тарлин, Артём Тарлин, Пётр Попов, Иван Попов, Алексей Тарлин, Илья Тасьманов, Сергей Пяк, Вячеслав па Станислав Пиналейңән; имет күтн – Светлана Тарлина, Надежда Попова, Лариса Попова, Елена Тасьманова, Ольга Тарлина, Алина Тәвлина.

Мосд лупты, хәйт күтн

▲ Ёмәңхәтл пурайн

арсыр кәсупсәт ширн финиша мет сора юхтыләс юрн хә Станислав Пиналей, ширн лүв «Абсолютный чемпион» нәмн мәсы па «Бурән» нәмпи тҮтәң хопн мойлдһсы. Имет күтн олдәмит тәхия Алина Тәвлина йис, лүв ищи «Бурән» мойлдһсы.

Пиналей хәйңән елды Ёмвоша вҮлән әх кәсупсыя китлһйңән, щәта Нуви сәңхум район пәта кәсты питләңән. Алсу Хасимовна Назырова лупдһ:

»» МҮнева мет әмәщ, мҮң хущева йилуп кәды юхтәс. Юрн хәйңән Станислав па Вячеслав Пиналейңән тәм олдн мет олдәң пҮш Касум вошн вҮлән әх кәсупсыин кәссәңән. Щит мет каркам хәйңән. Лын Ямал мҮвн сема питсәңән па вҮды тащн әнумсәңән. Тәм олд дын әщел пида хәлмит пиркатайн рәпитты питсәңән. Вантә, мҮң хущева айлат әх ән дәңхаләт вҮды тащн рәпитты.

Станислав Пиналей лупдһ:

»» Мәнәма тәта олдәмит пҮш вҮды әхәлн кәсты

▲ ВҮлән әх. Н. Рагимова верум хурәт

әмәщ вәс. Тәта ям па каркам хәйт кәсләт. Сыры ма Ямал мҮвн тәп кәссум.

Имет күтн олдәмит тәхия йис Алина Тәвлина, лүв Нумто вош эвәлт тыв юхтәс. Лүв ищи ясәң тәс:

»» Ма олдәмит пҮш тәта кәссум. Сыры Тәрумдор вошн кәссум, Ёмвоша кәсупсыя ищи яңхсум. «Бурән» тҮтәң хоп олдәмит пҮш холумсум, ширн мәнәма мет әмәщ, вән пәмащипа щит кәсупсы ләщәтты әха луплум.

Щәлдта ма путәртсум сәран хә Иван Попов пида, лүв сыры олдәтн ар пҮш олдәмит тәхия питылдһ:

»» Ма 1990-мит олдәт вҮш эвәлт тәта вҮды әхләтн кәслум. Интәм мәнәма әмәщ, тәта хәлмит пиркатайн каркам айлат хәйңән рәпитты питсәңән, дын пида кәсты шәңк әмәщ!

Светлана Тарлина айлат пурайл вҮш эвәлт кәсл. Лупл, интәм шимл вҮды хәщәс, щиты щит кәсупсыя муйсәр вҮды катәлдәт, щитәтн икел пида кәсупсыя ләщәтсәңән.

Щиты әмщә па яма Касум вошн вҮлән әх ёмәңхәтл мәнәс.

Путәр хәншәс:
Надежда Рагимова

Увас мўв хантэт йис путрэт, моньщят акатты тахи 35 ода йис

▲ Мирхота юхтум мойң ёх

1991-мит олд Нуви сәнхум вошн шуши мират йис путрэт акатты тахи пүншсы. Там пўш щип тахи 35 ода йис. 1993-мит олд щимаш архив тахи Сўматвошн верса. Щалта 2005-мит олд там фольклорной архиват Асгорской института луңсат. Ин там филиал тахи Касум вошн рэпитл.

Тэндуп тылащ 12-мит хатлан Касум вош кўлуп хотн щип пата ёманхатл вэс. Щив акташум хайт па неңат ешалт ям вўща ясаң вермад юпийн архив кэща не Римма Потпот путартас, мата олд па муй вўрн там тахи тывас.

Ханты Венгрия мўв эвалт Югра мўва Ева Адамовна Шмидт юхтас. Нуви сәнхум вошн «Увас мўв хантэт фольклорной тахи» пўншас па шуши ханты кертата ханнехуятат хуща яңхас па рэпитас. Лўвела тата кашаң вер муй вэйтантупсы ханты мир пида шеңк эмца вэс. Ева Шмидт ханты мирев йис ара́т, путрэт па моньщят а́рсыр тахет эвалт актас.

Елды Римма Михайловна путартас, хуйтат Нуви сәнхум фольклорной архивн рэпитсат, щит Тамара Романовна Пят-

▲ Ёманхатл пурайн

никова, Людмила Романовна Хомляк, Римма Константиновна Слепенкова, Софья Семёновна Успенская па па хуятат. Щата рэпитты неңиет ар ям вер версат, йис ара́т, ханты путрэт па моньщят ийха акатсат, непека́т па киникайт ханшсат.

Щалта наука щирн рэпитты не Евдокия Каксина йис ханты ара́т олаңан «Муй олаңан хантэт а́рисат: Ева Шмидт непе-

ка ханшум путар» немпи доклад лўңтас па мўң ям па эмаш хурат вантсўв па йис ара́т хелантсўв.

Щип юпийн щата рэпитты айлат не Александра Тарлина «Муй вўрн ханты амама́тщип тывл» айкел тас па щип олаңан путартас, муй вўрн амама́тщет тывлат, щалта мўң юкан амама́тщет верты вонд-тыйлсўв.

Татьяна Аликова юрн

моньщ утат олаңан путартас. «Палне – щит ям муй а́тум моньщ не?» путар эвалт мўң уша версўв, муйса́р щит моньщ не.

Там йисн рэпитты неңиет ар мосты ут верлат. Лыв ванкўтлы хантэт хущип путрэт акатман яңхийллат. Ханнехуятат эвалт ханшум путрэт непека лэщатллат, йис ара́т па моньщят непека ханшлат па мосты киникайт есаллат.

Щип етнхотн ванлтупсы вэс, мўң институтн ийла еслум непека́т, киникайт вантсўв. Щит вера мосты киникайт. Мўң иса нявремата хураман моньщят муй путрэт лўңатлўв. Вэн хуятат пата, наукайт щирн вэлты па рэпитты ханнехуятата мосты киникайт вэллат.

Щимаш вэн, хураман па эмаш ёманхатлые кўлуп тахийн щата рэпитты ёхлўв лэщатсат. Щалта шай яньсцўв, кўтэвн рэт ясаң, литература, культура верат олаңан путартсўв. Там вэйтантупсы сухнуптаты пурайн щив юхтум мир щата рэпитты хуятата ар ям ясаң лупсат. Лыв ханты мирев пата вэн па мосты вер лэщатллат, щит мосты вер, ханты ясцев ки вэтшала́в, муй вўрн елды вэлты питлўв. Ханты елды вэлты ханнехуятат шуши мирев вэлупсы, моньщят, ара́т па йис путрэт щип киникайт эвалт лўңатты питлат.

Тынаң неңиет, нын верты ям па тас верат елды ат манлат.

Путар ханшас:

Светлана Рандымова

Ёмвошн оңат питты тылдың 6-мит хәтәлн йис пурмәсәт шавиты «Торум Маа» музейн «Нюхәс» немпи увәс мир йис хәнши олаңән ванлтупсы вәс.

Тәм ванлтупсы ләщәттү хуятәт учёной ёх непека́т хуват версәл. Исторической наукайт кандидат не Татьяна Александровна Молданова касум ёх хәншет олаңән 40 ол мәр киникайн хәншәл, лүв «Нюхәс» хәншет олаңән ищи ар непека́т хәншәс. Тәм ванлтупсыя Татьяна Александровна юхтылдыс па лүв ясәл ширн, мәтты, тәм хәнши шеңк йис пура вүш элты вәлтал.

Щәлта па Валерий Николаевич Чернецов – вән учёной непека́т хә, лүв ищи шуши мир хәншет олаңән нумсаң непека́длн хәншәс.

Евдокия Ивановна Ромбандеева, филологической наукайт доктор, маньщи хәншет олаңән ищи хәншиләс. Щәлта Пётр Ефимович Шешкин па Ирина Даниловна Шабалина маньщи ёх хәншет ширн альбом непека́т версәңән па щәлта ар нюхәс хәншет тәм ванлтупсыин па вәлдәт.

Тәмәщ хәнши увәс мир хуши ар па ар ширн айлдайт: «Нюхәс ух шәп пила», «Нюхәс пәнт», «Нюхәс ван пәнт», «Нюхәс әвтум пәнт», «Ай нюхәс ух», «Кәт нюхәс ух», «Омәсты нюхәс», «Тыхәлн улты нюхәс», «Лаймәң нюхәс», «Шовәр толанән омәсты нюхәс», «Сүмәт нүвн омәсты нюхәс».

Тәм хәнши иса шуши мир верәнтты хуятәтн шеңк сәмәңа тәйлә. Хошум не сәхәт вүлды сух элты ёнтты

«Нюхәс» немпи ванлтупсы пурайн. Н. Краснопева верум хурәт

Шуши мир йис хәншет

пурайн тәм хәншиләл хурамн ёнттәл пурайн ший омәсләл. Нәй сәхәт хәншет ёнттыин па тәм хәншет омәсләл. Тунты пурмәсәт – воньшумут воньщты вән хинтәт, ёнтәсты йиңләт, ай нявремәт хәтл онтупәт – ищи «Нюхәс» хурамн хурамтләл. Щәшкан сәхләл мевл хәншет ёнтәсты имет нюхәс хәншетн хурамтләл. Ёнтәсты пурмәсәт шавиты вән юрн хирәт, нюки вайт, вүлды кирты пурмәсәта ищи тәмәщ хурамн омәсәлдәл.

Елена Федотова, йис пурмәсәт шавиты «Торум Маа» музей хуши кәща не, ястәл:

» Касум мүвн вәлды хәнтыләв ястәлдәт – щит вүрты нюхсәң Най, щит питы нюхсәң Най. Суха нюр ёнттыин тәм хәнши ки омәслән – щит ташәңа па уяңа вәлды питлән.

Тәм ванлтупсыин вәлты пурмәсәт – щит иса ар ол мәр музейн рәпитты

хуятәтн командировкайн йңхтәл пурайн шуши мирев элты ләтсәт па «Торум Маа» музея шавиты щира тәсәл.

Тәм ванлтупсыин верәнтты хәрәт па вәсәт. Надежда Александровна Коновалова юхтум хуятәта «Нюхәс» хәнши суха ёнтты щир ванлтәс. Па верәнтты хәрн хәнши нюкия омәсты вәндтәсәт. Увәс нявремәт ариты, якты па

па верәта вәндтәты тәхи элты нявремәт юхтылысәт. Лывела әмәщ вәс тәм ванлтупсыин хәлдәнтты па верәнтты хәрәтн рәпитты.

Щирн, тәм ванлтупсыя йңхаты па ванталн, муйсәр тащәң па хурамәң ләмәтсухәт па сырсыр пурмәсәт шуши мирев тәйл.

Пүгәр хәншәс:
Наталья Краснопева

Шуши мират ёмәңхәтл пәта айкеләт верәс

Тәнял товийн ай кер тыләщ 23-мит хәтәлн Сәрханл район Русскинской кәртән кашәң тәл мәр ләщәтты шуши мират «Вүлөң, вой па хүл велпәс ёх» ёмәңхәтл тәп и хәтл мәнәс. Щи пурайн ма ищиты немасыя рәпатаём щирн айкел әкәтты щив яңхсум.

▲ К.И. Сопочин. В. Енов верум хур

И мултыйн кәртәң хәр күтупн катра вүшәт эвәлт яма вәйтты ханты хә пида ияха вәйтантайсумн па күтемн ямсыева ям хүв путремәсман. Тәм вәндат хәннехә 2000-мит оләтн Русскинской кәртәң күтуп әшколайн вәншәка ювум ханты пухәт вәндтәс, муй щирн вүлэт тайты па лавәлды вәлты щирн рәхл.

Щи киньща ма лүвел немасыя путәртты хушты питсём:

Нәң рәт щирн тайты мүйен оләңән мәтты айкел тыва?

► Ма опраш немем Константин Иванович Сопочин. Юхи хәшум оләтн ияха имисәңән пенсияйн вәллумн. Мин юкан вүлэт тайлумн па дыв пиләда кашәң хәтл мәр вулкемәдмән. Щи верәт тумпийн, вантә, катра иты, ма ищиты тәп

пура-пурайн вой па хүл велпәсләты яңхлум. Щит тәм ийсәвн тәп дөтут пәта велпәсәт тайлум. Ма нуви тәрум илпия 1957-мит олн Тәрум юхан хуща омсум вәнт кәртемн юхәтсум. Щи пурайн советской лащ оләтн па ма ащем ики вой па хүл велпәслумн Сәрханл рыбоучасток тәхийн рәпитәс. Щи киньща щи тәхийн вән вүды тащ катра тайсы. Щи вер пәта кашәң тәл велпәсләты ёхлүв нәл муй веткем вүдыйн иса мийдясыйт, дәлн дыв хүл велпәса па вәнт пелка вой кәншты яңхты па ищиты ат веритсәт.

Нәң, алпа, әшкала-интернатн ай пурайт вүш эвәлт вәсән па вәндтыйлдсән?

► Ма Ермаково кәртәң нивәлмит ол вүшәт вәнты рәпитум әшкала-интернат хотн айтәлн вә-

сум па вәндтыйлдсум. Щи Ермаково кәртәв Тәрум юхан хуща омсәс, дәлн ханты ёхлүва кеншәк вәс щив яңхтыя па нявремәдә кашәң пүш вәндтәты пәта щи тәтьдәты. Әшколайн вәндтыйлды щирәт ма шеңк сәмәңа тайсум, яма вәсум па елды вәндтыйлдсум. Нәң, алпа, хәлдийлдсән, хуты ар ханты няврем сәрханл хәнтәт эвәлт әшколайн иса ән па вәндтыйлдсәт па иса вәнт кәртәлән вәлупсы хүватн вәсәт. Щи хәнтәт күта ма ищиты шеңк рәхлум. Щи киньща ащем мөшәңа йис па сурма питәс. Ма щи пурайт тәп хәтмит класс хуща вәндтыйлды питсум. Кашәң хәтл нәмәссум, муй щирн әңкем вәтща щирәлн апшидам енмәлдәл па арсыр лавәртәң рәпатайт иса кашәң хәтл мәр ләщәтл. Щитемн нәмәссум-нәмәссум па әшкала-интернат хотем эвәлт ма ёхдам вәлты вәнт кәртема щи хунтасум. Мет оләңән, вантә, иса юлн әңкема апшидам енмәлды нөтсум. Әхәт еша вәншәка йисум, ищи вой-хүл велпәсләты Сәрханл вош рыбоучасток тәхийн питсум. Итәх щосн нәмәслум, а муй ма елды вәндтыйлды верем вушқасем? Мәнема щи пурайтн күш кәпа нивәлдәлпи классәң әшкалаём етшуптәты мосәс. Тәм йисн, вантә, арсыр йилуп верәт муй поступсәт иса ямсыева вәйтты мосл. Катра мүйн ат вәндтыйлдсүв, щи пәта итәх вәлупсы йитәтн мүйңева ищипа шеңк лавәрт.

Нәң күш кәпа әшколайн ән вәндтыйлдсән па ищипа мулты щирн ханты нявремәт вүды лавәлды верәта Русскинской кәрт күтуп әшкала хуща мулты арагол мәр щи вәндтәсән?

► Щимәщ вер вәс щи. Ямкем арат ол мәр вәншәка ювум хә нявремәт вүлэт лавәлды верәта ма айлтыева вәндтәсум. Шеңк әмәщ вәс мәнема щи ай ёхдам пида рәпитты. Ин щи хәннехуятәт хулыева енүмсәт, хоттел хуятәңа йисәт, мүйн пурайтн ищиты ияха вәйтантайлдүв па путремәлдүв. Мет оләңән, вантә, Русскинской күтуп әшкалаева па тәхет эвәлт юхтум рүщәт муй па ёх мират вохийлсайт, дәлн дыв ханты пухәт вүды тайты ат вәндтәсәт. Щи ёх иса щи вер пелы каш ән тайсәт. Әхәт ма щи нявремәт вәндтәты вохсыюм.

Тәмхәтл «Вүлөң, вой па хүл велпәс ёх» ёмәңхәтл Русскинской кәртән щи мәнәс. Муйсәр мойлупсийн оләң тәхия питты хәйт-неңәт тәмхәтл мәлдыйт?

► Вүлөң хуятәт, күш хә ёх, күш неңәт оләң тәхия питтәл пәта район кәщайтн кашәң ол мәр «Бурән» түйтәң әхләтн мәдыйт. Ма щиремн, вәнт кәртәтн вәлты ханты ёхлүва щит шеңк мосты мойлупсы!

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Тәнлуп тылăщ 14-15-мит хәтлән Нях вошн шуши мирәт ухшамәт олаңан вәйтантупсы вәс, мәта ут «Эвие/Девушка» немпи Ас-угорской мир культура па йис верәт лавәлты тәхи хуятәт ләщәтсәт. Тәм вәйтантупсы «Этнокод: образ и традиции народов России» вән вер щирн «Югра дьлнуптәты», «Единая Россия» па Нягань вошн рәпитты Россия мирәт Ассамблея тәхет ех версәт.

Шуши мирәт ухшамәт

М.Г. Зверева

Вәйтантупсыя юхтум имет

Тәм вән ёмәңхәтлән арсыр мирәт: хәнтәт, рӯшәт, башкирәт, киргизәт, чувашәт, узбекәт па хәтанят вәсәт. Дыв ухшамләд ванлтәсәт па путәртсәт, муй дыв мирел пәта ухшам тәл, хән ләмәтды, муй пәта ләмәтды.

Хәнтәт ищи дыв ухшамләд олаңан путәртсәт, муй имет ухшамәт нух ләмәтлән, хән няврем сема пил, мой верты пурайн па пӯпи як пурайн па па ёмәң хәтлән па әл хәтлән. Башкир мир ухшамн (ялык) хәншет ёнтлөйт па щи хәншет мухты арсыр мосты айт уша верты рәхл. Киргиз мир ухшам (жоолука) мухты хәннехә арсыр укшумәт па кӯлт эвәлт лавәлды. Рӯщ щирн ухшам икия мәнум ими нух ләмтәс.

Вәйтантупсыин арсыр мирәт ухшамәт шиваләты рәхәс, щит пәта немасыя ванлтупсы верәнтсы. Ищиты Нуви сәңхум эвәлт

юхтум вертутәң неңән, Ирина Кузьминична Фирсова па Надежда Алексеевна Гришкина ухшам ёнтты вәндтәты хәр ләщәтсәңән. Дын вәйтантупсыя юхтум имет хәнты ухшамәт ёнтты вәндтәсәңән. Тыв Нях вошәң айдат ех па нявремәт юхтылдсәт па дывела шеңк әмәщ вәс ешәң-кӯрәң имет эвәлт ухшам ёнтты вәндтөйлдты.

Тәм вәйтантупсыин хурамәң ванлтупсыя версы, хута Нуви сәңхум па Сӯмәтвош районәң эвәлт тӯвум йис ухшамәт шиваләты рәхәс. Щиты Поднавәт па Пәкәр кәртәң эвәлт катра ухшамәт тәсөйт, мәта утәт 80 мултас тәда йисәт. Щит хәнты Анисья Ивановна Молданова ёнтум ухшам, мәта ут эвелд Людмила Васильевна Туполевайн ванлтупсыя тәсы. Шәншвош эвәлт юхтум вәндат ими Мария Герасимовна Зверева Пәкәр кәртән сема питәс.

Хәнты пурмәсәт верты вәндтөйлдәт

Лӯв ищи рәтләд йис ухшамәт ванлтупсыя тәс.

Вертутәң имет па мойң хуятәт кашәң ухшам ймсыева нух вантсәл па уша версәл, мәта щәшкан эвәлт, муйсәр сухумн ёнтсы, муй эвәлт ширт версы. Иухшам хуши похәл ёнтман вәс, щит ищи хәнты атум па вевтам ут эвәлт лавәлды щира версы.

Вәйтантупсы йм щирн па амтәңа мәнәс. Худыева юхтум имет, муй ләңхасәт, щит уша версәт, ухшам ёнтты вәндтөйлдсәт, кӯтәлн

ләхсәңа йисәт. Дыв елды па ишимәщ вәйтантупсәт верты каш тәйләт.

Тәм вәйтантупсыин Нуви сәңхум вош эвәлт юхтум «Увәс хурамәт» тәхия йәңхты неңәт хәнты якәт ванлтәсәт.

Юхи хәшум артән худыева вәндтөйлдты хәрн вәлүм хуятәт ишәк непекаән мойләсөйт.

Ирина Фирсова
хәншум айкел
хәнты ясәңа тулмащтәс:
Надежда Вах

Йис вэлүпсы елды тэлэт

▲ М.И. Пяк

▲ Мария Ивановна нявремдал пида

Мүң мүвевн хурамәң неңиет вәлдәт, дыв рәт мир йис вәлүпсы елды тәләт. Марина Ивановна Пяк Ас хәлты тыләщн сема питум хәтләл вәс, 45 ода йис. Лүв Русскинской кәртән ханты семьяйн 1981-мит олдн сема питәс.

Марина ая вәлүм оләт оләңән путәртәл:

» Русскинской вош ашколайн вәндтәйлдсум, аңкем-ащем пида Сәрханл районән вәнт кәртән вәсмән. Ащем Иван Русскин, аңкем Альбина Григорьевна Русскина вәснән. Аңкем-ащем вүлэт лавәлсәңән. Интәм лүв упем пида Русскинской вошн вәл, лүв юлдн ән омәсл, упем пида Русскинской вошн пурмәсәт шавиты хота яңхийл, йис моньщәт, путрәт путәртәл. Имиета па нявремәта ванлдәл, муйвүрнйистелдн хәншиет, пурмәсәт, дәмәтсухәт, түрдопсәт әнтты. Вәнта воньщумута яңхийл. Мүң айтелдн әнтсүв, аңкем муй верл, иса нәтсүв.

Эвидал ищи аңкел иты вүды сух пида тәса рәпитләт, вейт, сәхәт, молщәт әнтләт, тунты эвәлт арсыр пурмәсәт верләт, сәк кәрәтләт. Юлдн лүведа иса нәтләт.

Марина ищи вән семья тайл, икел – Павел Айваседа, нявремдал – Иван, Денис, Вера па Паша ай пухие. Хоттел, әхлал, сәмәңә тәйләлә, иса аңкел нумсәл нявремдал оләңән, рәт әхлал оләңән.

» Икем пида вәнт кәртән Тәрумдор вош пүңәлн вәллумн. Лүв яйдал пида вүды кәртән вүдыдал лавәл. Лүңән, хән нявремлүв айт вәсәт, рүтьщәты пурайн мүң хущева юхтылсәт. Кәртән, вантә, иса вер вәл, юлдн дәтут кавәртты, нянь верты, пурмәсәт әнтты мосл. Лүңән па сүсн воньщумут әкәтты яңхлумн.

Интәм Марина Касум вошн ашколайн рәпитл, Паша ай пухиел ашколайн вәндтәйлдты питәс. Иван вән пухәл рәпитл, семьяйл пида вәл.

Денис армия юпийн Тәрумдор вошн түт хәртты тәхийн рәпитл.

Вера эвиел икия мәнәс,

Леня ай пухие енмәлдәл. Вера ая вәлмадн, ашколайн вәндтәйлдмәдн, хоттел, әхлал оләңән ям яснәт, путрәт хәншәс:

» Ма 9-мит класс етшуптәсум. Аңкем-ащем – Марина Ивановна Пяк па Павел Львович Айваседа. Ма Иван Пяк яй, Денис Пяк па Павел Айваседа апщәңән тәйлдум.

Ма әмщә киникайт лүңәтлүм, арәт хәдәнтлүм. Ма дәйңдам – Алиса, Вера, Саша па Соня. Иван яюм армияйн служитәс, Денис апщәм ма пидама вәндтәйл. Павел апщәм юлдн аңкем-ащем пида вәл, лүв тәп хәлүм ода йис. Мүң вәнт шушевн вәллүв. Иса хоттел, әхлал пида лүң пурайн воньщумут әкәтты яңхлүв, мәрәх, сәвупсы, вүрты воньщумут, тохтәң вәл әкәтлүв. Итәх пурайн туләх әкәтлүв. Аңкаңкев нәмд Альбина Григорьевна Русскина, лүв Сәрханл районән Русскинская вошн вәл. Аңкаңкем хәнты

дәмәтсухәт әнтәл, вүды дон верл, вейт тәса әнтәл. Ашкола етшуптүмә юпийн ма Нягань вошн елды вәндтәйлдты ләңхалум. Денис апщәм Нуви сәңхум вошн елды вәндтәйлдты питл. Лүв ям, ром пухие, мәнәма иса верәтн нәтл.

Марина Ивановна – верәң неңие, муй әрнас, муй пүнәң сухәт тәса ваньщәсты па әнтты хошл. Касум вош музея вәйтантупсәта, вәндтәты хәрәта, әмәңхәтләта иса юхтыл.

Ас хәлты тыләщн ихушьяңмит хәтлән Марина Ивановна сема питум хәтләл постәслә. Ма ләңхалум Марина Ивановна па лүв хоттел, әхлала ям яснәт лупты, тәлаңа, яма вәлаты. Хүв нәпәт!

Путәр хәншәс:
Светлана Рандымова

Тэнлуп тылӑш 14-мит хӑтӑлн Ёмвошн А.В. Филипенко немуп лухӑн кӑсупсы тӑхийн округ луватн вӑлты шуши мирӑт кӑтӑлн нымлӑтн кӑссӑт. Щи вер немасья вӑн кӑщайтн Россияев хон пелӑк хӑваттӑйн арсыр тӑхетн лӑщӑтум «Россия мӑв лухӑн кӑсупсы» унтасн мӑн хуцева па версы. Щи пӑта тӑм кӑтн Нижневартговской, Нефтеюганской, Сӑрханл па Ёмвош районӑт эвӑлт шуши хӑннехуятӑт немасья нымлӑтн кӑсты юхтылдсӑт.

Шуши мирӑт нымӑлн кӑссӑт

«Россия мӑв лухӑн кӑсупсы» Ёмвошн пӑншты пурайн округев кӑща Руслан Кухарук ийха арсыр районӑт эвӑлт ӑк-тӑшум хӑннехӑйт елпийн путӑртӑс:

» *Ешӑк хӑннехуятӑт! Манема кашӑн пӑш ӑмӑш вантты, хуты нын кашӑн ол мӑр мӑн мӑвев луваттӑйн постӑты Россия мӑв лухӑн кӑсупсыя юхӑтлӑты па тӑта ищиты лухӑтн кӑслӑты. Тӑм вӑн ӑмӑнхӑтл, ма щиремн, кӑш вӑн па кӑш ай ӑх ищиты сӑмӑна тӑйлӑл. Щит мет шопӑн лухн кӑсты ӑхлӑва-неңлӑва мосл. Тӑм ол Россия мӑв луватн арсыр мир лӑхсӑна вӑлты вӑра юкӑнтсы. Тӑп мӑн Югра мӑв округев вӑн вошӑтн па ай кӑртӑтн тӑмхӑтл араттелн 139 арат арсыр мир хӑннехуятӑт вӑлдӑт па ийха сыр-сыр мосты рӑпатайт лӑщӑтлӑт. Щит пӑта кашӑн атӑлт мир мӑңева яма па сӑмӑна тӑйты мосл. Шеңк ям вер, Ёмвошн тӑмхӑтл кимит пӑш шуши мирӑт кӑтн арсыр хӑннехуятӑт нымлӑтн кӑсты питлӑт. Ма нӑмӑстемн, хӑнтӑт, вухӑлят па юрнӑт пӑта мӑн сырсыр ванлупсӑт, алисупсӑт, кӑсупсӑт тӑңцирӑна па сӑмӑна лӑщӑтлӑв, дӑлн дыв вӑлты-холты щирлӑл ищиты елды ат тӑйсӑт па ӑн юремӑсӑт. Тӑмхӑтл – нын ӑмӑнхӑтлӑн!*

Лянтор вош эвӑлт тӑмӑш нымлӑн кӑсупсыя юхтум айлат хӑ Иван Кузнецов иньщӑссум, муй пӑта лӑв тӑм кӑсты вера катлӑсӑс па муй щит эвӑлт дӑвӑлды

» *Нымлӑн кӑсупсийн вӑлум хуятӑт. В. Енов верум хур питл. Лӑв тӑмиты юхды путӑртӑс:*

» *Ма олӑн пӑш тӑмӑш шуши мирӑт кӑтн верум нымлӑн кӑсупсыя юхӑтсум. Ямсыева уша версум, 20 мултаскем хӑннехӑ округев арсыр ай кӑртӑт па вӑн вошӑт эвӑлт тыв кӑстыя юхӑтсӑт. Мӑн тӑта 500-кем метра нымлӑн хӑхӑлды питлӑв. Ма щиремн, щит шеңк ям па ӑмӑш кӑсупсы. Нух тӑта ӑн ки питлум па кӑшкӑпа ма ӑрдам-щомлам еша арталӑлум.*

Щӑлта ма кимит хӑ пидӑ тӑта вӑйтӑнтӑйлсум па путремӑсум. Николай Смородин Нефтеюганской район Лемпино кӑрт эвӑлт кӑсупсыя юхтӑс. Тӑм хӑ путӑртӑс:

» *Ма «Югорские россыпи» немуп тӑхи эвӑлт вӑлдум. Мӑн Лемпино кӑртӑв эвӑлт нымлӑн кӑсупсыя 10 хӑннехӑ юхтӑс. Ма тӑнял ол тӑмӑш кӑсты верн вӑсум па кимит тӑхи ӑша пӑвӑтсум. Тӑм ол ямкем арат айлат хӑннехӑ*

дыв юпелн па неңӑт кӑссӑт. Мет юхи хӑшум кӑтн тӑм ӑмӑнхӑтла юхтум ай па вӑн вошӑн хӑннехуятӑт лухн хӑхӑлдсӑт.

Хӑн па тӑм кӑсупсы верӑт сухнуптӑсийт, мӑн тӑм кӑсты верӑт арталӑты хӑев Константин Соловьӑев пидӑ путӑртсӑв, муй пӑта тӑм кӑсупсӑт верты питсыйт.

Югра мӑвев увӑс мир кӑсупсӑткӑща хӑ путӑртӑс:

» *Кашӑн ол Россия мӑвев луваттӑйн «Лыжня России» кӑсупсӑт верлӑйт. Мӑн щимӑш ут кашӑн пӑш лӑщӑтлӑв. Щи пурайн вошӑн хӑннехуятӑт лухн кӑсты веритлӑт. Ёмвошн па немасья шуши мир кӑтн нымлӑн кӑсупсы верты питсӑв. Мӑңева мосл, дӑлн хӑнтӑт, вухӑлят па юрнӑт дыв щирлӑлн арсыр мирӑт кӑтн кӑсты па ат веритсӑт.*

Хӑн нымлӑн кӑсупсы етшуптӑсы, олӑн тӑхета юхтум хӑннехуятӑт ишӑкты непекаӑтн па мевл посӑтн мойлӑсыйт. Округев шуши мирӑт вӑлдупсы щирӑт дӑвӑлды не Людмила Алфӑрова нух питум ӑхлӑва вӑн мойлупсӑт ортӑс. Щиты хӑлмит тӑхия Константин Никонов юхтӑс, кимит тӑхия Леонид Тӑвлин питӑс, олӑнмит тӑхи Руслан Богордаев холумтӑс. Неңӑт кӑтн хӑлмит тӑхия Раиса Гаврильчик юхтӑс, кимит тӑхия Олеся Тӑвлина питӑс, олӑнмит тӑхи Алӑна Кунина ӑша пӑвтӑс.

» *Округев эвӑлт тыв ӑкӑтӑшӑс, щит пӑта ма ӑл щиты нымлӑтн хӑхӑлды питлум. Мӑңева, пирӑш хуятӑта, ищи каш айлат ӑх кӑтн хӑхӑлды па кӑсты.*

Имудтӑйн кӑсупсыя ӑкӑтӑшум хӑйт-неңӑт кӑтн Ёмвошн вӑлты не Анна Зверева шивӑлӑсум па лӑвел иньщӑссем, муй пӑты кӑсты вера вӑянӑтӑс. Лӑв юхды лупӑс:

» *Ма хуты тӑмӑш лухӑн кӑсупсӑтн ар пӑш вӑсум. Тӑм тӑл шеңк ищки вӑс, щит пӑта лухн иса ӑн па яңхсум. Ин тӑмхӑтл велщи лухӑндам ваттасум па кӑсты питлум. Олӑн тӑхия, ӑн ки юхӑтлум, щит немудты вер ӑнтӑм.*

«Лыжня России» кӑсупсы ӑмӑнхӑтл пӑншум вер елпийн мет олӑнӑн нымлӑтн шуши мир хӑннехуятӑт кӑссӑт. Ар пелӑк дыв Ёмвош, Лянтор вош, Нижневартговской, Нефтеюганской, Ёмвош па Сӑрханл районӑт эвӑлт вӑсӑт. Мет олӑнӑн хӑ ӑх 500 метра нымлӑн хӑхӑлдсӑт,

Путӑр хӑншӑс:
Владимир Енов

Ар оҟ учителя рэпитум хуятые

^ Ю.П. Морозова

^ Ю.П. Морозова икед па пухаҟ пида

Оңат питты тылащн 24-мит хатаҟн Юлия Прокопьевна Морозова (Смолина) сема питум хатаҟаҟ постас. Лув Суматвошн сема питас. Там ханты неңие ин нэптала, 55-мит ола йис.

Лув ащел-аңкел ханты хуятҟан вэс-аң. Ащел – Прокопий Григорьевич Смолин. Лув Ай Лэв хонаҟан Тузенкэртан ханты йис рэт элты вэс. Прокопий Григорьевич аңкел-ащел малососьвинской Ас кутуп хантэт ханты ясаң ширн путартсаңаң. Там йисн ши ханты ясаңаң путартты ех иса аң хашас, тэп Юляен имайаңаң хулна ши пелак ясеҟеҟ тайлдеҟ.

Аңкиел па Мария Ивановна Тарлина вэс. Лув иши ханты йис Тарлин рэт ех элты вэс. Тарлин рэтат – щит Пэкар (Вес ахты) кэртан Ай Ас хонаҟаңаң вэдум ех. Колхозат тыюм пурайн Пэкар кэрт йилуп тахия тэса, па ин там хатл ванты Лэвэаңкэрт юхан овн ши омасл.

Юля Прокопьевна учителя вэнлтыйдмал юпийн лув сема питум па енмум Суматвошаҟа рэпитты юхтас. 33 оҟ маҟ ашколайн ай нявремат вэнлтуман рэпитас. Ин па лув пенсияйн рутьшуман вэл.

Яма па туңа-шираңа рэпитмал хуват лув ар ишаҟ непекат – вэнлтаты па наука верат тэты округ департамент элты, Суматвош район вэнлтаты верат тэты комитет, ашкола кэщайлаҟ элты мийляса.

Россия мув вэнлтаты верат тэты министерства элты почетной грамотайн мийляса. Лув «Почетный работник сферы образования Российской Федерации» вулаң немн маса па мевл посн мойласа.

Юлия Прокопьевна вэнлтум няврематн па лув аңкидалн-ащилалн интам хатл ванты ям нумасн намалмийлда па вэн пэмащипа ясаңаң ястаҟа.

Там хурасуп ешаҟ ханты неңие Суматвошн ши вэл. Ма лувела вэн вуца ясаң китлум!

Владимир Евгеньевич пилыелн ар оҟ маҟ яха вэллаңаң. Владимир Евгеньевич пилыел иши ханты Пэкар кэртан сема питас па щата вэл. Лув аңащел Роман Егорович Рябчиков Ващка кэртан хэ вэс. Аңақкел Евдокия Тихоновна Новьюхова. Владимир Евгеньевич 2000-мит оҟн Пэкар кэртан ехн старостая пириша па ин там хатл ванты ши рэпитл. Женя

пухийел Суматвош ашкола етшуптумал юпийн Новосибирск воша университета вэнлтыйлды манас. Университет етшуптумал юпийн компьютерат пида рэпитты щира вэн непек холумтас. Новосибирск вошн рэпитты щира хашас па ин щата вэл.

И эрн, и нумасн щуняна елдытумтака вэлатн! Таҟаң еш, таҟаң кур! Найданан-Вэртланан ат лавалдайты!

Путар ханшас:
Наталья Краснопеева

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№4 (3688), 26.02.2026

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция

ВРИО
главного редактора –
Рагимова Н.В.

Телефон (3467) 33-17-52 (д.502)

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.

Телефон (3467) 33-17-52 (д.503)

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52 (д.510)

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Печатный Мир г. Сургут»,
ул. Маяковского, 14.

Индексы 04393, 54393

Тираж **2166** экз.

Заказ **198**

Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.